

Woordenlijst Van Het Dialect Van Putten

Werkgroep Dialect

TAAT

(in kindertaalz) vader (zie bij POETA*)

TAL

een aantal van 100; 'n tal heringen = 100 haringen; "Vrogger ko'je veur 'n dubbeltje 'n tal hering kopen." (toen de Afsluitdijk er nog niet was - dus voor 1931- werd er op de Zuiderzee ook veel haring gevangen)

TEE

teen [meerv. teejen] [Dit is een oorspronkelijker toestand dan in het

ABN

Vergelijk ook: SJOE en het meervoud van KOE] [zo ook: wilgetee*, wilgeteejen]

TEEMS, TEMES

zeef op een melkbus geplaatst om de melk die in die melkbus gegoten wordt te zeven <toen nog met de hand gemolken werd; tegenwoordig gaat de melk uit de melkmachine rechtstreeks in de tank (via een zeef uiteraard) > uitdrukking: zo lek als een teems

TEGESWOORDIG

tegenwoordig

TEINDEN, TEINEN

achter [te+einde+n: aan het einde Van]: "de riezemiet stoat teinen de schuur"; " 'k bin teinden m'n oajem"

TEKENEN

zichtbaar worden van de zwangerschap

TELDER

bord (verouderd woord)

TEMEE, TEMEETJES

zometeen, spoedig, straks [men zegt ook vaak: voortemee* (vrijwel zelfde betekenis, kan echter op een wat langere tijdsduur betrekking hebben)]

TEMET

bijna "Hie is temet van de wagen of' evullen"

TENTEN

schommelen; b.v. met behulp van een touw waarvan beide einden aan een horizontale balk op de deel zijn gebonden

TETER

vuiltje in het oog (stof, zand of slijm van ontsteking); “'s marges hejje wel 's teters in je oog” [zie teteroog*]

TETEROOG

ontstoken oog [zie teter*]; ook als scheldwoord gebruikt

TEUT

- 1 klein, smal, puntig toelopend stukje land
- 2 puntzakje: 'n teutje sukerdingetjes I een zakje snoepjes [ook teutzak*] [in het Duits: Tüte]
- 3 iemand die traag is [als in ABN]
- 4 dronken: “Hie was teut.” [als in ABN (volkstaal)]

TEUTZAK

puntzakje [zie teut 2*1]

TEVELD

iets gaan doen: “zo we zun mar es weer teveld gaon” weer aan het werk gaan

TIED

tijd [meervoudz tiejen]: “Doar he'k al tiejen niks Van 'eheurd.” daar heb ik al lang niets van gehoord

TIENG

tijding, bericht [samentrekking van 'tiejing']

TIERIG

betekenis als in ABN: “De rog stoat er tierig bie.”

TIT

tepel: 't kiend an de tit hen = het kind aan de borst hebben

TITTER

volwassen koe die melk uit de uier van andere koeien zuigt [Vergelijk: uuttitten*]

TJIENKEN

hevig janken: “Hie tjienske(n) 't zo uut!” (van hond gezegd)

TOAJ

taai

TOAJNEGEL

dwangnagel, nij(d)nagel

TOAS, TOASJE

punaise; sierspijkertje met bolle kop b.v. aan meubels

TOATER

- 1 klein kind'
- 2 Vel op de melk
- 3 'stukken' in de melk van een koe 'met een kwoad geer' (. ... met een

ontsteking in de uier)

4 snottebel aan de neus

5 een dier dat minder stevig gebouwd en zwakker is dan zijn soortgenoten: "Haarstkatten bin toaters." d.w.z. in de herfst geboren katten zijn miezriger, een slag minder dan andere katten

TOD

vod [als in ABN]; ook (schertsend): 'plunje', b.v. "Trek je ouwe todden mar an."

TODDEMOES

stamppot van rauwe witte kool, met karnemelksnafi' erbij als saus

TOE

1 toen [vergelijk 'toe' met Middelnederlands: Doe men screef (Middelnederlands is het Nederlands van ± 1100 tot ± 1500)] [zie ook: toelest* en toewanneer*] "Toe worden ie hartstikke leed." toen werd hij erg boos

2 als in het ABN: "Toe nou(w)!"; "Toe, schiet op."; "Noar huus toe." (nooit in de betekenis 'dicht', dus nooit: doe de deur toe)

TOELEST

onlangs [klemtoon op '-lest'; toe = toen]

TOELOATEN

1 toelaten [als in ABN]

2 het tegengestelde van optrekken*: "As 'n koe bie 't melken aarges van schrikt, trekt ie z'n melk op; dan kujje 'r geen melk uutkriegen. Um 'm te kunnen melken moet ie de melk toeloaten."

TOEWANNEER

een tijdje geleden: "Toewanneer het 'k 'm nog 'ezien." [klemtoon op wan-'; toe = toen] ['wanneer' drukt hier niet zozeer een Vraag uit, als wel dat de spreker de datum niet meer Weet of het niet nodig vindt de datum te noemen]

TONNEKEN

handwerken o.a. borduren, naaien, verstellen

TORREWEVER meikever

[ookz turrewever*] [een andere naam voor meikever is: eekmulder*]

TRAMPEN

[versterkte Vorm Van trappen] (boze schooljongen zeiz) "Dan tramp ik hier alles aan barrels!"

TREJEN

trede[n] [bijna alleen in samenstellingen als: antrejen, oftrejen* en optrejen] (daarnaast ook in de betekenis van) bevruchten Van een kip door een haan

TREKMES

groot mes (met aan beide uiteinden een handvat) dat dient om de schors van gevelde bomen te verwijderen; vaak zijn dat vrij dunne bomen, zogenaamde slieten, vandaar dat een trekmes ook slietenbleker* genoemd wordt [zie bij (an)blekken*]

TRIPKLOMPEN

“lège” klompen, klompen met een leertje over de wreef

TROG

[zelfde betekenis als in ABN, b.v. in baktrog = deegtrog, bakkerstrog; maar een varkenstrog wordt Vrijwel altijd zeuning* genoemd]

TROT

lapje met suiker (en soms een beetje brandewijn) voor kinderen, voorloper van de fopspeen

TROTTE[n] zuigen

TRUTTESCHUDDER

DAF'je

TUFFEN

spugen; (in uitdrukking:) “van je of tuffen” = voor jezelf opkomen

TUIT

tuit [N.B. niet: tuutl]

TUITEN

(in)schenken, uitgieten “het regent dat het tuit”

TUIREWISSER

tuitenrager d.i. speciaal borsteltje om de tuit van een koffiepot inwendig schoon te maken {vergelijk met lampepoetser*}

TUNEKRUPERTJE

Winterkoninkje [de naam ‘tunekmpertje’ is in grote delen van Oosten NoordNederland in gebruik, eventueel met kleine uitspraakverschillen overeenkomstig het klanksysteem van het plaatselijke dialect (b.v. ‘toenekroepertje’); in deze naam zal ‘tuun’ nog wel de betekenis van omheining b.v. een heg - hebben]

TUNESTAAK

vreepoal* met een punt aan het ondereind; wordt met een zware houten hamer (tuunhamer*) in de grond geslagen; een ‘vreepoal’

zonder punt (meestal van eikenhout) wordt ingegraven, deze wordt vreepost* genoemd

TUREN

mieren, vastmaken, vastleggen, inzonderheid van een grazend dier: met een touw, ketting aan een paaltje in de grond vastleggen; (van het dier gezegdz) de geit staat an de tuur [ABN ook tuien]

TURREWEVER

meikever [ookr torrewever*] [een andere naam voor meikever is: eekmulder*]

TUUNHAMER

<zie bij tunestaak* en vreepoal*>

TUUR

[zie bij turen*]

TUURHAMER

grote hamer, meestal geheel van hout, om bij het tuieren (Puttens: turen*) het paaltje in de grond te slaan

TUURKETTING

ketting om een dier aan een paal vast te leggen [zie bij turen*] [zie ook Jaarboek 1992 van het Puttens Historisch Genootschap blz.l 14 t/m blz.l 17]

UIER

uier [dit Woord spreekt men niet uit als 'ujer'!; men gebruikt echter meestal het woord 'geer'*]

UJERATS

hachee

UMMAKEN

de hof" ummaken = ompspitten

UMSGELIEKS

(b.v. in) 't is mien umsgeliëks = 't is mij om 't even

UMSPOAJEN

omspitten

UMTRENT

omtrent [wat ouderwets en niet meer zo veel gebruikt, maar toch vaker dan in het ABN]

UUJ

ui

UUL

- 1 uil o.a. in katuul = katuil
- 2 nachtvlinder

UULSKUKEN

- uilskuiken

UUTSCHELLEN

- uitschelden

UUTTITTEN

- leegdrinken van de uier van een koe door een kalf; soms wordt dit dooreen volwassen koe gedaan

VEDAN

- verder [klemtoon op '-dan'] [uit veurdan?] "Hie moekt mar wat vedanf': hij moddert maar wat aan

VEER

- 1 veer (als in ABN) 1
- 2 ver: "Hoe veer is 't hier vandoan?"; in plaats van 'veer' wordt ook wel gezegd: 'n heel eind: "Hie woent 'n heel eind vort."

VEERS

- [veerzen Veersje(n) veersjes]
- 1 DE Veers: jong vrouwelijk rund (dat voor de eerste keer gekalfd heeft); "Een veers van 'n veers is 'n dubbele koe."; volgens deze uitdrukking zal het eerste kalf van een koe als het een veerskal?" is, een extra goede melkkoe worden
- 2 HET veers: vers = couplet van een lied, b.v. van een psalm; "eerst een Veersje zingen"

VEERSKALF vrouwelijk kalf

VEERTE verte

VEET knot (breiwol e.d.): een veet sejet = een knot sajjet

VENIENIG venijnig: venienig koud; 'n venienig mins

VERGANGEN verleden: vergangen vriedag = vorige/verleden vrij dag; vergangen week verleden week

VERHOKKEN van het ene hok naar het andere, b.v. van varkens

VERKAMPEN het vee Van het ene weiland naar een ander weiland overbrengen

VERKEERD 1 zelfde betekenis als in het ABN

- 2 boos: je verkeerd maken = boos worden: "astie z'n eigen verkeerd maakt, ken je je beter baargen."

- VERKNEUTEREN verkreukelen: "Je moen je goeje grei* niet zo ver-
kneuteren!"
- VERLANG, VERLANGST verlangen: " 't kiend het verlang(st) noar d'r
moeder"
- VERLEJ EN verleden: verlej en week = vorige week
- VERLUJEN Verluiden: 'k het heuren verluj en = ik heb gehoord
- VERRINNEWEREN vernielen, Van iets - figuurlijk - een puinhoop ma-
ken: "Die (verrekte) (kwoa)jonges hen de hele hof
verrinneweerd." [vermoedelijk gevormd van 'ru-
ïneren'] [betekenis gelijk aan die van ver-
testew(i)eren*]
- VERSPOCHTEN het ontstaan van zwarte plekken in weefsels door
langdurige inwerking van vocht en van vergelijk-
bare verschijnselen bij muren [betekenis als in
ABN]
- VERTESTEWEREN, VERTESTEWIEREN
beschadigen, vernielen (meestal niet met boos op-
zet, b.v. door spelende kinderen) [vermoedelijk uit
Latijn 'destruere'] [betekenis gelijk aan die van
verrinneweren*]
- VERWEIEN het vee van het ene weiland naar een ander wei-
land overbrengen [meestal noemt men dit 'ver-
kampen']* "Je moen op tied 't vee verweien."
- VETPRIEZEN als een koe of varken geslacht is, komen buren een
kijkje nemen om dat dier te bewonderen/beoorde-
len (en het gewicht te schatten?); vaak krijgen ze
dan een borreltje.

+++